

СТИЛІ ВЗА'ЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ ЗІ СТУДЕНТАМИ. ХАРАКТЕР ТА НАПОВНЕННЯ

Рудницька О., магістрант СумДУ

Всі ланки системи освіти України ставлять за мету підготувати високоосвічених, усебічно розвинених людей, що є спеціалістами у своїй галузі. Підготовка ж кваліфікованого фахівця передбачає сьогодні не лише оволодіння студентами необхідних теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а й надбання ними якостей, які дають змогу адаптуватися до майбутньої діяльності, прагнути фахового й особистісного самовдосконалення. І, звісно, що допомагають в цьому студентам викладачі. На сьогоднішній день важливо, щоб в період навчання у вищому навчальному закладі стосунки «викладач-студент» не закінчувалися на рівні навчальної дисципліни, а й продовжувалися в спілкуванні на теми, що допомагають здійсненню професійної ідентифікації та професійної адаптації майбутнього спеціаліста. А це є найбільш важливим для розвитку фахівця будь-якої спеціальності. І від успішного психолого-педагогічного спілкування у навчально-виховному процесі великою мірою залежить ефективність підготовки молодих кадрів.

Проблему лідерства та керівництва розглядали багато вчених, такі як Ф. Бартлетт, Дж. Барбер, В. Белл, Р. Хіллі та С. Мілліз, М. Вебер. Їхні погляди та підходи мають значні різниці. Та всеж традиційно виділяють три стилі - авторитарний, демократичний, ліберальний. [1] Традиційна концепція стилю керівництва ВНЗ склалася ще в 30-ті роки минулого сторіччя й була популярною до середини 70-х років. Вона спиралася на прості та очевидні елементи управління, тому описувала справді значущі стильові характеристики. Головними вважалися такі елементи: спосіб прийняття рішення, спосіб розподілу функцій у розв'язанні завдань, форми контролю, оцінювання виконання рішень, розподіл відповідальності. За цими ж показниками, у межах традиційної концепції управління, виокремлювали ці три стилі керівництва.

Авторитарний стиль передбачає ухвалення всіх рішень викладачем. Структура керівництва є гранично жорсткою, верти-

кально-ієрархічною. Ухвалені на верхніх рівнях ієрархії рішення надходять униз як директиви, які не підлягають обговоренню – їх потрібно лише чітко виконувати. Викладачам із таким стилем управління властиві завищена самооцінка, самовпевненість, агресивність, тотальний контроль за роботою студентів, схильність до стереотипів, безкомпромісне сприймання студентів та їх дій. Здебільшого це є наслідком догматичного мислення, за якого тільки одна відповідь правильна (це, як правило, думка викладача), а всі інші — помилкові. Цей стиль породжує нещирість, недовіру, напруженість у стосунках. Студенти змушені маскуватися та пристосовуватися, поводитись так, як бажає викладач.

Демократичний стиль ґрунтується на колегіальному прийнятті рішень, широкій поінформованості про виконання накреслених завдань і цілей. Участь студентів у процесі прийняття рішень сприяє тому, що кожний з них добровільно перебирає на себе відповідальність за свою роботу і усвідомлює її значущість у досягненні загальної мети. Студенти є не просто виконавцями чужих рішень, а сприймають цілі як власні цінності та інтереси. Цей стиль активізує ініціативність, є передумовою нестандартних рішень, сприяє поліпшенню морально-психологічного клімату. За таких умов студенти мають змогу навчатися один у одного, а викладач враховує індивідуально - психологічні властивості, потреби та інтереси студентів, обирає адекватно ситуації засоби впливу на них.

Ліберальний стиль характеризують невисока активність, небажання й нездатність викладача приймати будь-які рішення, намагання уникнути будь-яких інновацій, перекладання викладацьких функцій та відповідальності на інших викладачів і студентів. Студенти за такого керівництва неухильно втрачають свою мобільність, мотивацію, ініціативу та інтерес до предмету, починають використовувати учбовий час для діяльності, не пов'язаної з навчанням.

Отож, нам було цікаво простежити, чи необхідне студентам нашого ВНЗ спілкування з викладачами більше за необхідне в межах дисципліни. Для цього провели невелике соціологічне

опитування серед 46 студентів інженерного факультету 5-го курсу, яким було запропоновано відповіді на декілька запитань.

Спочатку вирішено було з'ясувати, який стиль керівництва, на думку студентів, переважає серед наших викладачів.

І отримали такі результати:

- авторитарний (директивний) – 54,35%;
- демократичний (колегіальний) – 41,3%;
- ліберальний (поблажливий) – 4,35%.

Імпонує ж студентам:

- авторитарний (директивний) – 17,4%;
- демократичний (колегіальний) – 76,1%;
- ліберальний (поблажливий) – 6,5%.

З цього помітно разючу невідповідність бажань студентів з існуючою ситуацією, що призводить до дисгармонії, тривоги, розладу в навчанні та оволодінні професією, і взагалі до негараздів в соціальному просторі. Втім, 80,4% респондентів ствердно відповіли на запитання «Чи маєте ви досвід неофіційного спілкування з викладачами?» та заперечили такі стосунки 19,6% опитаних студентів. На запитання ж «Чи бажаєте ви продовжити/розпочати таке спілкування?», відповідь «так» прозвучала в 78,3% випадках. Цікаво, що аж сім студентів відповіли на це «так-ні», а лише двоє відповіли комбінацією «ні-ні». Дослідження доводять [2], що в останні роки постійні контакти в межах навчального мікросоціуму послаблюються. Якщо студент не зміг самоствердитись у межах основного соціуму, він потрапляє до системи психічного та морально-психологічного дискомфорту.

Література

1. Андреева Г. М. Социальная психология. - М.: Изд-во МГУ, 2000.-514 с.
2. Соціально-психологічні проблеми організаторської діяльності // Соціальна психологія. – 2006. – №1 (15). – С.179-180.
3. Добровольська Л.П., Татаринів С.О., Кочкурова О.В. Психологічні проблеми вдосконалення між особистої взаємодії в навчально-виховній діяльності викладача/Наукові праці Донецького нац. тех. ун-ту. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк, 2008. – 411с.